

ŠTO NAM SPREMA LITURGIJSKO VIJEĆE

Alfred PICHLER, biskup

Netko bi s pravom mogao postaviti pitanje je li opravdano izabrati upravo ovu temu za ovo predavanje.

Je li pravo podnositi izvještaje o promjenama koje nam Vijeće tek sprema, a nisu dolično provedene ni one koje su već odavno dekretirane i koje bi trebale biti provedene na cijelom našem području.

Po pismima što ih primam s raznih strana može se zaključiti da neki župnici još nisu ni shvatili što se reformom želi postići. Njima se bolje sviđa stari, nereformirani način bogoslužja, ne trude se oko provedbe, ispričavajući se da to »narod ne voli«.

Po izvještajima koje sam primio, stanje liturgijske reforme u nekim župama slabo je stalo.

U jednoj hrvatskoj župi, navodno, župnik nije još ni započeo s narodnim jezikom u misi. Samo poslanica i evanđelje su na hrvatskom. Kao prije Sabora. Jedne nedjelje dolazi u tu župu susjed Slovenac da ga zamijeni na četrnaest dana i on onda s narodom ima hrvatsku misu.

U drugoj jednoj župi, koja leži negdje između Zagreba i Banja Luke, bilo je ove godine na Bogojavljenju ovako bogoslužje:

Mjesto Ulazne pjesme narod je pjevao božićnu pjesmu »Kvrie eleison«. Nato je svećenik zapjevao »Slava Bogu...«, a narod s pjevačima nastavio »Svim na zemlji mir, veselje«. Mjesto pjesme iza poslanice narod je pjevao »Nebo, daj oku«. Svećenik je zapjevao »Vjerujem u jednog Boga«, a narod nastavio »Oj pastiri, čudo novo« itd.

Moj dopisnik kaže da ima o toj misi i magnetofonsku vrpcu za slučaj da tvrdnju treba dokazati. Dopisnik tvrdi još nešto. Kaže da je takvo stanje, uz malobrojne izuzetke, gotovo u cijeloj zagrebačkoj nadbiskupiji. Malo sam se zaprepastio. Ako je takvo stanje u zagrebačkoj nadbiskupiji, koja je u mnogo čemu sigurno bolje organizirana od mnogih drugih, kakvo je onda stanje u župama gdje je pastorizacija naroda znatno teža i mogućnosti provedbe manje?

Ne bi li, prema tome, bilo potrebnije govoriti o našim domaćim problemima nego o planovima Liturgijskog vijeća?

Ja sam ipak izabrao ovu temu. Razlog je, što vrlo dobro znam koje nam promjene sprema Vijeće, a ne znam pravo koje je stanje u našim župama. Primio sam, naime, tek nekoliko izvještaja, a ni te nisam provje-

rio. Ne bih se usudio stupiti pred ovako odličnu publiku s nesigurnim i neprovjerenim materijalom.

S izborom ove teme skopčana je i nada da će mi braća svećenici reći svoje mišljenje o nekim planovima Vijeća. Mi biskupi, članovi vijeća, pastoralci smo. Svaki od nas treba da zastupa svoj kraj i da reče je li ova ili ona novost prikladna za pastoralne prilike dotičnog kraja. Katkada je to teško reći, jer nisi dovoljno upoznat s konkretnim pastoralnim potrebama i prilikama kraja koji zastupaš. Bilo bi mi lakše kad bih se mogao osloniti na sud svoje braće svećenika. To je upravo razlog zašto u današnjem predavanju govorim o obredima koji se, tako reći, nalaze još u početnoj fazi svog razvitka. To su sakramenti ispovijedi, potvrde i obredi budućeg svetog tjedna.

I. SAKRAMENAT ISPOVIJEDI

Komisija koja ima predložiti reformu obreda u dijeljenju sakramenta ispovijedi osnovana je tek proljetos. Jasno je da nije stigla dalje od prvih početaka, tj. tek je u studiranju problematike tog sakramenta. Iznijet ću neke probleme i bit ću zahvalan ako mi se pismenim putem dostave mišljenja, prijedlozi ili zamjerke.

Današnjem obredu ispovijedi zamjera se

1. da je u tekstu odveć *juridičan*,
2. da premalo očituje *vezu praštanja grijeha s pashalnim misterijem*,
3. da se, u praksi, obred često svodi na *formalizam bez pravog sadržaja*.

Sve su te optužbe pale na samom Koncilu, a nalaze se obilno i u pripravnim radovima za Koncil.

Počnimo s *ispovijedaonicom*. Na Zapadu se sve češće javljaju glasovi da moderan čovjek ne voli ulaziti u te »ormare« koji predstavljaju službeno mjesto za ispovijedanje, bar kad se radi o ženama (kan. 909). U nekim mjestima (tako je za svoju biskupiju izvijestio mons. Zauner, biskup Linza u Austriji) već su uvedene sobe, gdje svećenik i pokornik *siede* sučelice za stolom i zajedničkim razgovorima rješavaju svoje probleme. Samo se odrješenje daje kao i dosad!

Treba li dopustiti ukidanje ispovijedaonice?

Kod nas, u Bosni, mislim da se, u gradovima, samo novoobraćenici ili ljudi malko otuđeni Crkvi nećkaju ulaziti u ispovijedaonicu, dok se vjernici radije ispovijedaju u ispovijedaonici ili pred klecalom s pričvršćenom rešetkom nego bez rešetke. U selu je malko drukčije. Kad se seljanka ispovijeda pred rešetkom, desi se da ona proturi glavu *nored* rešetke, jer joj je neprirodno govoriti kroz mrežu kad može i licem u lice. Je li averzija od rešetke općenita?

Drugo bi pitanje bila *forma odrješenja*. Do XII stoljeća, svjedoče povjesničari, bila je u upotrebi gotovo isključivo deprekativna forma, molitva kojom svećenik moli da Bog oprostí grijeh.

Pod vodstvom sv. Tome Akvinca svi udžbenici katoličke dogmatike uče da forma odrješenja mora biti formaliter *indicativa*, makar dogmatički i bila deprekativna. Danas se ponovo čuju glasovi da se, bar *ad libitum*, dopusti deprekativna forma.

Današnjoj rubrikalnoj formi: »Dominus noster Jesus Christus te absolvat...« zamjera se što ne odgovara istini. U formi se spominje odrješenje od ekskomunikacije (suspenzije) i interdikta. U stvari, te se kazne gotovo nikad ne odrješuju tom formulom. Čemu onda služi?

Treba li prihvatiti tzv. *ispovjedne pobožnosti*, koji Nijemci zovu *Bussfeier*, ne u tom smislu da se ukine pojedinačna ispovijed, nego kao zajedničku liturgijsku pripremu na sakramentat, s liturgijskim lekcijama, sa zajedničkim ispitivanjem savjesti? Ispovijed grijeha ostala bi pojedinačna i tajna, dok bi se zahvala opet izvršila zajednički. Kako vidite, ispovijed je još u fazi ispitivanja. Bit ću zahvalan za svaku sugestiju koju dobijem.

II. SAKRAMENAT POTVRDE

Rad oko reforme obreda u sakramentu potvrde noćeo je ranije, pa je i odmakao dalje nego rad oko reforme ispovijedi. Već su gotove opsežne historijske studije o tom kako se u starini i u srednjem vijeku dijelila potvrda. Ima i zaključaka i prijedloga za budućnost.

Stručnjaci komisije su, dakako, u prvom redu, učenjaci, teoretičari, što znači da kod njih, u prijedlozima, može pretegnuti teoretski element nad praktičnim i pastoralnim.

Uredba o sv. bogoslužju za potvrdu kaže ovo:

»Neka se nanovo sastavi obred potvrde da bude *jasnija unutarnja veza tog sakramenta s čitavom kršćanskom inicijacijom...*« (br. 71). Nadalje kaže, pod istim brojem: »Potvrda se može, ako je zgodno, *dijeliti za vrijeme mise*, a za obred izvan mise neka se priredi obrazac koji će poslužiti kao uvod u potvrdu.«

1. Komisija se, dakle, najprije potrudila da istakne *vezu sakramenta potvrde s kršćanskom inicijacijom*.

U vrlo obimnoj studiji dokazali su da je potvrda uvijek bila smatrana nadopunom krštenja, da joj je, prema tome, mjesto odmah poslije krštenja, tj. *prije prve pričesti*.

Teološkim i historijskim dokazima stručnjaka nema, mislim, zamjerke. Bilo bi predugo da ih ovdje iznosim. Uostalom, svatko ih može provjeriti u bilo kojoj opširnijoj školskoj dogmatici.

Poteškoće protiv toga bez sumnje idealnog rješenja leže možda u pastoralnoj praksi u mnogim biskupijama. U Bosni i Hercegovini, npr., vjernici vrlo cijene potvrdu i neophodno žele da im se dieca krizmaju, te vrlo rado šalju djecu na vjeronauk — do krizme. Pošto dieca prime potvrdu, u mnogim, osobito seoskim područjima, roditelji ih ne vole slati na vjeronauk. Pitanje je: hoće li u našim specifičnim jugoslavenskim prilikama biti moguće obuhvatiti svu djecu do, recimo 14. godine života na vjeronauku, ako ih budemo pripuštali potvrdi prije prve pričesti, to znači tamo negdje oko 6. ili 7. godine, kako to traži Kodeks crkvenog prava (k 788)?

2. Redovni *djelitelj potvrde* jest biskup, izvanredni je svećenik koji za to ima ovlast: ili *de iure* (*Spiritus S. munera*, 1946) ili *ex indulto S. Sedis* ili *ex delegatione Episcopi* (m. p. *Pastorale munus*, 1963).

Stručnjaci predlažu da se proširi ovlast svećenicima da krizmaju *ex delegatione Episcopi*. Taj je prijedlog u vezi s drugim zadatkom komisije, naime, da — po mogućnosti — krizma bude *unutar misnih obreda*.

Krizma se samo zato ne može pod misom dijeliti jer je, često, broj krizmenika prevelik. Stoga stručnjaci Vijeća pomišljaju na ovo rješenje:

Biskup bi sam vršio sve uvodne obrede do pomazanja. Zatim bi nekoliko svećenika, delegiranih od biskupa, zajedno s njim vršili bitnu formu i pomazanje. Nakon toga bi opet biskup samo izmolio završne obrede i dao blagoslov.

Time dijeljenje potvrde ne bi — tako se misli — ništa izgubilo od svoje svečanosti, dijeljenje bi se svelo na polovinu ili trećinu vremena i potvrda bi se bez poteškoća mogla dijeliti unutar mise.

Šta treba misliti o tom prijedlogu?

Jasno je da o tom treba saslušati i druge nadležne forume, osobito što se tiče proširenja ovlasti: delegiranja svećenika.

3. Sam obred Potvrde

Ovdje ću se zadržati samo na tzv. bližoj materiji sakramenta (*materia proxima*).

Apostoli su krizmali polaganjem ruku. Poslije je Crkva tome dodala i pomazanje svetom krizmom.

Polaganje ruku bilo je uz molitvu: »Svemogući vječni Bože, koji si se dostojao ove svoje sluge preporoditi vodom i Duhom Svetim, i koji si im dao...« koja prethodi pomazanju. Poslije, kad je krizmenika bilo previše, nije biskup više polagao na pojedince ruku nego bi obje ruke ispružio prema krizmenicima i govorio spomenutu molitvu. Takav je obred i danas.

Treba upamtiti: apostolsko polaganje ruku jest, danas, ono: pružanje ruku prema krizmenicima uz molitvu »Svemogući vječni Bože...«. To spominjem zato što je — iz sasvim neobjašnjivih razloga — u Rimski pontifikal g. 1725. ušla rubrika o jednom drugom polaganju ruku.

»Biskup (svećenik) umoci vršak palca desne ruke u krizmu i potvrđuje ga govoreći: **ZNAMENUJEM TE ZNAKOM KRI+ŽA** dok to govori *metne desnu ruku na glavu potvrđeniku*, načini mu palcem na čelu znak križa, onda nastavi: **I POTVRĐUJEM TE...**«

Tako su nastala dva polaganja ruku. Jedno staro, drugo novo za vrijeme pomazanja. Naši stručnjaci predlažu:

1. da se dokine ovo novo polaganje ruku kao sasvim strano liturgijskoj tradiciji i, osim toga, nespretno,

2. da se obnovi staro polaganje ruku u iskonskoj formi, gdje je to moguće. To znači, gdje bude malo krizmenika, neka biskup zaista položi ruke na svakog krizmenika i reče molitvu »Svemogući vječni Bože...«. Gdje je mnogo krizmenika, neka ostane obred ispruženih ruku.

4. *Čuška* koja se daje na koncu bitnog obreda uz riječi »Mir s tobom«, vrlo se raznoliko tumači. Jednima to znači simbol progonstva

što ga krizmenik treba da podnese za vjeru; drugi, vjerojatnije, misle da je to ostatak poljupca što ga je nekad biskup davao svakom krizmeniku i još danas daje ređenima. Kad se pokazalo da poljupci nisu uvijek dolični, počeli su biskupi milovati rukom obraz krizmenika uz iste one riječi što ih je upotrebljavao kod poljupca: »Mir s tobom«.

Naše je da razmislimo je li danas zgodno npr. odraslu djevojku ili ženu milovati po obrazu i nije li bolje cijeli obred izostaviti.

III. SVETA SEDMICA

16. studenog 1955. izdala je Kongregacija obreda obnovljeni obred Svete sedmice. Obnovljeni obred toliko je poboljšao stanje na tom području liturgijskog života, da je opće oduševljenje, kojim je obnovljeni obred bio primljen, posve razumljivo.

Međutim, poslije kratkog vremena počele su se osjećati i mane i nesavršenosti obnovljenog obreda. Nije prošlo ni deset godina, a već se na Saboru tražilo da se obredi Svete sedmice podvrgnu novoj reformi. Još za vrijeme Sabora ustanovljena je, unutar Liturgijskog vijeća, komisija za reformu Svete sedmice. Osim studijskog proučavanja historijskih i liturgijskih podloga za reformu Svete sedmice, u prvi mah Komisija nije mogla mnogo učiniti, dok se ne riješe neka druga temeljna pitanja liturgijske reforme. Vršena su i istraživanja o najtežim zamjerkama »Obnovljenom obredu«. Rezultat: najviše se zamjera zbog duljine obreda za Uskrsno bdjenje i zbog prekasnog vremena kad se to bdjenje vrši, odnosno mora vršiti. Kad bi uskrsno bdjenje bilo malo kraće i kad bi se smjelo započeti ranije uvečer, velika većina pastoralnog klera bila bi zadovoljna.

U međuvremenu je komisija za reformu kalendara završila svoj rad i, što se tiče Svete sedmice, predložila: ukidanje vremena muke (*tempus passionis*), zatim da triduum paschale počne uvijek s Misom Gospodnje večere, a uskrsno vrijeme s uskrsnim bdjenjem.

Jasno je da gornji prijedlozi nisu konačna rješenja, već samo prijedlozi o kojima će i drugi forumi još imati kazati koju riječ. Ima i drugih prijedloga. Neka ću morati malko opširnije obrazložiti, jer zasijecaju u naše shvaćanje o Kristovoj mucí. Tu je naprije pitanje *liturgijske* boje za Cvjetnicu i Sveti petak.

Nekad je i u procesiji i na misi Cvjetnice liturgijska boja bila ljubičasta. Danas je na procesiji propisana crvena, na misi ljubičasta. Na Sveti petak propisana je crna boja, osim na pričest kad se traži ljubičasta.

Odgovaraju li te boje značenju Cvjetnice i Svetog petka?

Sučut prema Kristovoj mucí otkrio je srednji vijek. Kristova muka, njegova ljubav prema nama, izražena dragovoljnom patnjom za čovjekovo spasenje, nadahnula je najveće svece prošlih stoljeća. Takvo gledanje na Isusovu muku prodrlo je i u liturgiju.

Danas, poslije Sabora, znamo da to nije iskonsko liturgijsko shvaćanje. Sabor je ponovo istakao zajednicu muke, smrti, uskrsnuća i uzašaća Kristova kao jedne cjeline pod imenom pashalnog misterija. Li-

liturgija, bar ne u tim danima kad se pashalna tajna slavi i izvršuje, ne može istrgnuti muku iz cjeline i zajednice s uskrsnućem i uzašašćem. Dakako, muka Gospodnja će zauvijek ostati potresan motiv naših razmatranja, ostat će veliki pokretač obraćenja, utjeha svih vjernika koji trpe, ali to nije njezino prvo značenje i ono ne smije, u liturgiji, pokriti pobjedonosni karakter muke kao dijela pashalne tajne i uvoda u naše spasenje.

Time se Sabor vratio na izvore novozavjetne objave, u kojoj o sućuti prema Spasitelju na križu nema ni traga. Dovoljno je pročitati, npr., današnju poslanicu Gluhe nedjelje, da se o tom uvjerimo.

»Krist, pošto se objavio kao veliki svećenik budućih dobara, ... ušao je jedanput zauvijek u Svetinju nad svetinjama... vlastitom krvlju i pribavio nam vječni otkup...« (Hebr 9, 11 ss)

Čovjek kao da čuje fanfare trijumfa. Sin Božji postao je čovjek i slavno, svojom krvlju, izvršio vječni otkup. To je *radosna* vijest Novog zavjeta, i tu nema mjesta tuzi, bar ne u prvom planu. U prvom planu mora biti trijumf, a ne tuga. Zato Vijeće predlaže za oba dana, tj. Cvjetnicu i Sveti petak, crvenu liturgijsku boju.

Poteškoće u Vijeću stvara dosadašnji propis o *zastiranju križeva* i slika 14 dana pred Uskrs. Posljednjih sedmica prije Uskrsa upravo počinje pobjedonosna drama spasenja. Tih dana trebalo bi upravo istaknuti križ, pokazati ga još više, a ne zastirati.

S druge strane, otkrivanje križa na Sveti petak tako je lijep i potreban obred, da bi ga bilo šteta sasvim dokinuti. U Vijeću naginju mišljenju da križeve ne treba zastirati, a htjeli bi ujedno sačuvati nešto od obreda otkrivanja križa.

U Vijeću se postavilo i pitanje o prikladnosti *mijenjanja liturgijske odjeće* za vrijeme jednog bogoslužja, i to pred vjernicima. Kao primjer uzimam uskrsno bdjenje. Obrede svećenik počinje u ljubičastom plaštu, nastavlja ih u bijeloj dalmatici, zatim oblači ljubičastu misnicu, potom bijeli plašt i najzad bijelu misnicu.

Postavlja se pitanje: da li je takvo mijenjanje liturgijske odjeće u današnje vrijeme pobudno za pobožnost i sabranost vjernika? Nije li, možda, nerazumljivo, možda čak i zazorno za današnje ljude koji svlačenje i oblačenje ne vrše u javnosti? Većina u Vijeću misli da ta presvlačenja treba dokinuti.

Poslije ovih, općih napomena možemo prijeći na pojedinosti.

A. Cvjetnica

Dosad se zvala *Dominica II Passionis seu in Palmis*. Kako je već zaključeno da se dokine *tempus passionis*, neće više biti prve nedjelje muke, pa prema tome neće biti ni druge. Prva nedjelja zvat će se 5. nedjelja korizme, a Cvjetnica bi se zgodno mogla zvati *Dominica palmarum de Passione Domini*. Time će biti izražena oba stožera te nedjelje: ulaz u Jeruzalem i Gospodnja muka.

S tim u vezi trebalo bi napomenuti da je procesija s palmovim grančicama bila obavezna dosad samo za župske crkve. Tako veliki dio

svećenika i vjernika uopće nije slavio spomen Kristova ulaska u Jeruzalem. Vijeće smatra da je taj ulazak od tolikog značenja, kao početak i ulaz u pashalnu tajnu, da bi u *svakoj*, to znači i u tzv. privatnoj misi, morao biti bar neki spomen, neki trag tog ulaska.

a) *Procesija, svečani ulaz ili spomen ulaska Kristova u Jeruzalem*

Krist je iz Betanije ulazio u Jeruzalem. Stara crkva u Jeruzalemu je također započinjala svoje obrede na Maslinskom brdu i u procesiji kretala u grad. Danas se obred nekako izvitoperio. U istoj crkvi vrši se blagoslov grančica, procesija ide oko crkve i opet se vraća u nju.

Vijeće bi željelo da se obnovi — koliko to mjesne i ostale prilike dopuštaju — stari jasni način ulaženja. Ne u samoj crkvi gdje se drži misa, nego negdje u blizini, tj. u kakvoj susjednoj crkvi ili na drugom zgodnom mjestu održala bi se »statio«. Odande bi se onda, kao s Maslinskog brda, krenulo u Jeruzalem, tj. crkvu na misu.

Još se vijeća o blagoslovu grančica, o dijeljenju grančica: dva obreda koja nisu jako stara niti jako potrebna, a mnogo zatežu obrede.

Gdje se procesija ne bi mogla održati, mogao bi se bar održati svečani ulazak s grančicama uz pjevanje određenih himana. Na ulazu u crkvu započeo bi obred, odakle bi se krenulo prema oltaru. U tzv. privatnim misama moglo bi bar u introitu biti riječi o ulasku u Jeruzalem ili bi se moglo prije Muke čitati evanđelje o ulasku. Još se ne zna kako će se to konkretno urediti.

b) *Misa*

U misi ne bi bilo znatnijih promjena. Mnogim članovima Vijeća je zazorno što se u cijeloj Svetoj sedmici ne spominje i ne čita nigdje evanđelje o ustanovi presvete euharistije. Euharistija je bitan dio Kristova spasilačkog djela, u euharistiji se osobito i na najodličniji način izvršuje pashalna tajna; a evanđelje o euharistiji se ne spominje!

Zato u Vijeću mnogi žele da se recitacija Muke započne s ustanovom euharistije, a ne ulaskom u Getsemani kao dosad. Tim bi Muka postala dulja za oko 15 redaka, što sigurno nije previše s obzirom na važnost stvari.

B. Sveti četvrtak

Mnogi predlažu da se toga dana dopusti svim vjernicima, pod večernjom misom, *pričest pod obje prilike*.

U toj misi — kako je poznato — dosad nije bilo *paxa*. Nitko ne zna zašto. Kako je to dan Kristove ljubavi više nego inače, dolikuje da se upravo tog dana dade *pax*. Zato se i predlaže da ostane *pax* kao inače u misama.

Neki predlažu *ukidanje javne denudacije oltara*. U starini se poslije svake žrtve denudirao oltar. To je čisto sakristanski posao. Danas je to postao obred koji vjernike zavodi u bludnju. Mnogi vjernici misle da je to glavna sadržina Svetog četvrtka upravo zbog upečatljivosti tog obreda. Stoga opstoji prijedlog da se denudacija vrši privatno.

C. Sveti petak

Jezgra svih obreda na Sveti petak jest klanjanje križu. Zato se čini da će se zadržati struktura i poređaj obreda kako je danas. To znači:

Prva po redu jest liturgija riječi sa svečanim oracijama, zatim klanjanje križu i najzad, na trećem mjestu, sveta pričest.

Postavljaju se neka pitanja:

Na početku obreda bila je dosad propisana starodrevna *prostracija*. Svećenik i asistencija leže neko vrijeme ničice pred oltarom. Pitanje je treba li to zadržati ili napustiti. Nekad je to bio normalan način reverencije oltaru, tvrde liturgisti. Kako je vrijeme prolazilo mijenjao se i način reverencije. Stari način zadržao se jedino na Sveti petak. Tu će sve nacije morati dati svoje mišljenje. Ako kome narodu to ležanje ne odgovara, bit će, bez sumnje, dopušteno da ga zamijene drugim načinima.

Do sada je kod svečanih oracija, poslije poziva (invitatorija) đakon svaki put pozvao vjernike da kleknu. »Flectamus genua«, i svi nazočni bili su, po rubrikama, dužni da kleknu. Ta se rubrika u narodu većinom nije provodila. Zato mnogi predlažu da se ta rubrika ukine. Same molitve ostale bi u svoj svojoj ljepoti. Jedino neki traže da se osim dugog invitatorija (»Oremus, fratres carissimi, ut Deus et Dominus noster . . .«) dopusti i neki kraći ad libitum, npr. »Oremus pro Ecclesia Dei« ili slično.

Čašćenje križa

Već je u rubrici obnovljene Svete sedmice u br. 14 ispušten stari propis da križ mora imati korpus, tj. da za čašćenje mora biti upotrijebljeno raspelo. Time se daje mogućnost da se na Sveti petak svečano časti križ bez korpusa, što, zapravo, bolje odgovara liturgijskom tekstu. »Ecce lignum crucis, in quo salus mundi *pendit*.«

Ako prodre prijedlog da se križevi ne zastiru, čašćenje križa izvršilo bi se otprilike ovako:

Od ulaza u crkvu prema oltaru kretala bi procesija s (nezastrtim) križem. Na putu prema oltaru stane se triput. Svaki put svećenik bi podigao uvis križ i pjevao »Ecce lignum . . .«, našto bi svi pali na koljena i odgovorili: »Venite, adoremus«.

Taj bi obred bio vrlo lijepa analogija čašćenja Uskrsloga na uskrsno bdjenje, kad svećenik opet triput na putu prema oltaru diže svijecu i pjeva »Lumen Christi«.

U Liturgijskom vijeću nalazi se i jedan melkitski biskup, Klement Mansourati. Kad smo raspravljali o Svetom petku, mons. Mansourati je s čuđenjem primijetio da u obredima Sv. petka nema gotovo ni spomena o Mariji, dok je istočna liturgija toga dana sva puna presvete Bogorodice. Ljudskom je srcu bliska pomisao na majku kad joj sin trpi. Narodi su već u srednjem vijeku osjetili taj manjak latinske liturgije i pjevali kroz korizmu razne narodne umotvorine poznate pod imenom Planctus Mariae, od čega je idejno nastao i naš Gospin plač, koji se i danas još pjeva po Bosni i Hercegovini. I drugi su članovi Vijeća podržali primjedbu mons. Mansouratija i zaželjeli da se u obrede Sv. petka unese nešto o Mariji.

D. Uskrsno bdjenje

Uskrsno bdjenje je mater omnium vigiliarum (Augustin) i solemnitas solemnitatum (Martyrologium). Slavi se cijeli misterij otkupljenja izvršen mukom, smrću i uskrsnućem Kristovim. To bdjenje je zaista Pascha, id est transitus Domini. Prijelaz naroda iz ropstva u slobodu, iz noći u dan. Prijelaz Krista Spasitelja i onih koje je spasio, iz smrti u život, iz grijeha u milost, iz zemaljskog života u nebesku domovinu. U cjelovitoj pashalnoj proslavi uvijek se nalazi i terminus a quo i terminus ad quem. Terminus a quo jest passio Domini, terminus ad quem uskrsnuće i slava.

To je označeno simbolima, riječju, sakramentom:

simbolima: nova vatra, uskrsna svijeća, liturgia ignis,
riječju se otkupljenje naviješta (lekcija) liturgia verbi,
u sakramentu se otkupljenje izvršuje: liturgia baptismalis
liturgia eucharistica.

Opstoji, dakle, u liturgiji uskrsnog bdjenja stalan napredak od znaka, simbola do stvari koju simboli označuju i koju riječ naviješta, sve do presvete euharistije, do koje nas vodi krštenje i koja, dakako, čini jezgru cijele celebracije. Drugo mjesto u toj hijerarhiji vrednota čini liturgia verbi, čitanja, dok je liturgia ignis, osobito sam blagoslov novog ognja kasnijeg datuma i predstavlja sekundaran obred.

Vijeće poklanja najveću moguću pažnju obredima uskrsnog bdjenja. Više nego u ostalim obredima, Vijeće želi na uskrsno bdjenje primijeniti opće zahtjeve liturgijske reforme koji traže da obredi budu »plemenito jednostavni, pregledni i kratki« (br. 34).

Većina onih koji s današnjim obredom bdjenja nisu zadovoljni tvrde da su predugi. Osim toga, traže da se dopusti njihova ranija celebracija.

Kako skratiti? Da se ukinu sekundarni obredi, blagoslov ognja? Onda bi obred počeo s procesijom kroz crkvu i pjesmom Exultet i imao bi odmah početka festivni karakter. Neki nisu zadovoljni s tako neznatnim skraćivanjem i traže više.

Pogledajmo pojedine dijelove celebracije. Možda će se naći još nešto za skraćivanje.

Exultet ili *praeconium paschale* sigurno je jedno od najljepših dijelova rimske liturgije. Ipak, pjesma bi se mogla skratiti i neki u Vijeću traže da se *Exultet* sažme u kraće kako bi taj kraći tekst mogli upotrebljavati oni kojima treba skraćivanje.

Lekcije

Prije 1956. bilo je dvanaest lekcija. Sada ih ima četiri, ne baš sretno izabраниh. U budućem rasporedu lekcija predviđa ih se šest. Da to ne ispadne predugo, neki traže da se tih šest lekcija skrate. Drugi na to ne pristaju, jer sasvim skraćene lekcije uopće ne dopiru do svijesti slušalaca. Najzad su se složili da svih šest lekcija ostane u cijelosti, ali da su obavezne samo dvije od kojih je prva uvijek ona o prijelazu kroz Crveno more, a druga po volji.

Slava Bogu na visini

Začudo, najveća rasprava bila je oko himna Gloria in excelsis.

Gloria je zapravo uskrsna pjesma. Sve do XI stoljeća smjeli su svećenici u misi recitirati ili pjevati gloriju jedino na Uskrs. To se vidi iz Sakramentara Grgura I:

»Item dicitur Gloria in excelsis Deo, si episcopus fuerit, tantummodo die dominico sive diebus festis, a presbytero autem minime, nisi solo in Pascha.« (Sac. Greg., I).

Prema tome, Slava Bogu treba da ostane, o tom nema sumnje i o tom se nije raspravljalo. Ali se raspravljalo, *gdje* treba staviti tu uskrsnu pjesmu, na kojem mjestu u obredima uskrsnog bdjenja. Jedni žele da to bude aklamacija naroda poslije Exulteta, pjesme u kojoj je sažeta sva ekonomija spasenja. Drugi da se pjeva poslije evanđelja koje proglašava Kristovo uskrsnuće. Neki zagovaraju da se Gloria pjeva poslije krštenja u kojem se uskrsnuće Kristovo ostvaruje u kršteniku. Najzad neki misle da bi to bila najljepša pjesma zahvalnica poslije pričesti. Ima, naravno, i onih koji plediraju da Gloria ostane na starom tradicionalnom mjestu: iza čitanja starog zavjeta, a prije čitanja novog zavjeta.

Krštenje je u tolikoj mjeri dio pashalne tajne, tj. naše vigilije, da se bez krštenja ne da ni razumjeti obred, osobito lekcije i oracije uskrsnog bdjenja. Lekcija, npr., o stvaranju svijeta označava, u stvari, stvaranje novog čovjeka po krštenju. Prijelaz kroz Crveno more opet je slika krštenja.

Ni obred blagoslivljanja krsne vode nema mnogo smisla bez krštenja. Cijelo uskrsno bdjenje jest zapravo svečana proslava krštenja i euharistije.

To je razlog da neki stručnjaci Vijeća žele da se blagoslov krsne vode ima obavljati u *svim* crkvama, čak i ondje gdje inače nema krsnog zdenca. Uveo bi se, naravno, i skraćeni oblik blagoslova krsne vode, a ako se pod obredima bdjenja obavlja krštenje, obavili bi se samo obredi posljednjeg stadija krsnih ceremonija. To su oni obredi koji se sada izvršuju s bijelom štolom.

Draga braćo svećenici! Iznio sam neke probleme koje treba riješiti u reformi ispovijedi, potvrde i obreda Svete sedmice. Radi jasnoće i kratkoće iznio sam ih vrlo pojednostavljeno. Ali već se iz ovakva prikaza vidi da neće biti lako naći rješenje koje bi zadovoljilo većinu pastira. Vijeće je svjesno težine svog zadatka. Čak i sveti otac ne želi sam nositi odgovornost za tako važne odluke liturgijske reforme, pa ih je nedavno podnio razmatranju Biskupske sinode.

Iz toga se vidi koliko neodgovorno rade oni svećenici koji na svoju ruku prave liturgijske eksperimente, uvode novotarije koje se njima čine potrebnima, a nemaju za to nikakva ovlaštenja. Ni najsavršenija liturgijska reforma neće moći ugoditi svim svećenicima i vjernicima. To je jasno. Stoga će biti dobro da se braća svećenici nadahnu duhom

discipline i pokornosti te prihvate reformu naređenu od Svete Stolice, iako im se možda ne čini najsretnija. Valja imati na umu univerzalnu Crkvu, a ne samo ovaj ili onaj kraj.

SUMMARIUM

Auctor praesentat problemata quaedam difficiliora in hodiernis ritibus Sacramentorum Paenitentiae et Confirmationis necnon in caerimoniis Hebdomadae Sanctae; petit et sacerdotes suam quisque sententiam pandat, qua ratione problemata exposita solvi possent, ratione habita circumstantiarum in nostris regionibus vigentium. Propositiones sacerdotum adminiculo auctori esse possent in labore reformationis liturgicae a Consilio liturgico parandae. In fine admonet reformationem liturgicam esse rem valde intricatam difficilemque opusque esse patientia atque disciplina cum in didicandis tum in acceptandis exsequendisque decretis liturgicis Apostolicae Sedis.